

ВИСТИНАТА ЗА МАКЕДОНСКАТА ОХРИДСКА ПАТРИЈАРШИЈА - МАЈКА НА ПРАВОСЛАВИЕТО

Халецки: "Српскиот цар Стефан Душан не случајно и не без причина Скопје го избрал за место на своето крунисување за цар, а не Пеќ, бидејќи Македонија имала многу старо царско и патријаршиско достоинство. По овој свечен чин тој почнал да се титулира дури и како цар на Македонија, а не на Србија".

**СРПСКИТЕ КРАЛЕВИ И ЦАРЕВИ
ЈА СМЕТАЛЕ НАШАТА ЦРКВА ЗА
ВОДЕЧКА ЦРКОВНА ИНСТИТУЦИЈА НА
ХРИСТИЈАНСТВОТО НА БАЛКАНОТ**

СТЕФАН ДУШАН НЕ ПОСЕГНАЛ ПО АВТОКЕФАЛНОСТА НА ОХРИДСКАТА ЦРКВА

Српското освојување на Македонија во средината на XIV век не донело никакви промени во поглед на статусот и на територијалниот интегритет на Охридската црква и на нејзината дијецеза. Имено, српскиот крал Стефан Душан (1331-1355) не посегнал по нејзината автокефалност и по привилегиите кои таа ги имала, бидејќи ја сметал за "продолжение на древната Јустинијана Прима". Со познатиот Душанов законик, тој дури ѝ ги потврдил нејзините привилегии. Со оглед на нејзиното минато, кон Охридската црква се однесувал со должна почит. Раководејќи се од тие мотиви, сите важни промени во внатрешниот живот на црквата, биле извршени во негово време, а "сите со благослов на охридскиот патријарх". При донесувањето на какви и да било промени, тој "барал согласност и благослов од охридскиот поглавар". Така, кога игуменството на Лесновскиот манастир го подигнал на степен на епископија, "најнапред побарал согласност од охридскиот патријарх". Охридскиот поглавар Николај му бил десна рака на Стефан Душан. Тој учествувал во донесувањето на многу значајни одлуки, меѓу кои и тие за воспоставување нов митрополитски систем и за формирање нови епископии. Срдечните односи меѓу српските окупаторски власти и Охридската патријаршија се огледувале во тоа што Стефан Душан, "со оглед на авторитетот на охридската Мајка црква", охридскиот поглавар го поставил за "почесен член на Синодот на Српската црква". За водечката улога на Охридската патријаршија во

духовниот живот во државата на Стефан Душан сведочи и податокот дека "ниеден акт на Српската црква не смеел да биде потпишан од страна на српскиот архиепископ, додека пред тоа не бил ставен печат на Охридската патријаршија". При прогласувањето на Јоаникиј II за патријарх на сите Срби и при крунисувањето на Стефан Душан за цар, на неговата сопруга за царица и на син му Урош IV за крал, во Скопје, во 1346 година, "охридскиот патријарх ја имал улогата на вселенски патријарх поради своето царско потекло". Охридските архиепископи биле принудени да им се покоруваат на тие барања, бидејќи само така можеле да ја изразуваат својата лојалност кон окупаторските власти. По овој настан, поради богатата историја на македонскиот народ, но и поради приматот и авторитетот на Охридската катедра, Стефан Душан почнал да се титулира како "благочестив и христољубив македонски цар Стефан, на српските, бугарските, унгарските... и на другите предели", што значи дека тој се прогласил за цар на Македонија, во чиј состав, освен македонските земји, влегувале и сите други "предели". Не случајно и не без причина Скопје го избрал за место на своето крунисување за цар, бидејќи македонските земји имале старо царско и патријаршиско достоинство. Раководен од тие причини, решил царската круна да ја добие во земјата на Мајката црква, на Охридската патријаршија.

ВО ВРЕМЕ НА КРАЛИ МАРКО Ќ СЕ ПОЧИТУВАЛЕ ПРАВАТА И ПРИВИЛЕГИИТЕ

НАСИЛНО ОДЗЕМЕНИОТ ДРЕВЕН ДУХОВЕН ЦЕНТАР "ХИЛЕНДАР" Ъ БИЛ ВРАТЕН

Прогласувањето на Пеќската архиепископија во патријаршија, што било извршено на окупирана македонска територија по наредба на српскиот цар Стефан Душан, "предизвикало остри реакции во Цариград". Цариградскиот патријарх Комнен (1342-1353) "го обвинил поглаварот на Охридската црква затоа што прифатил да учествува во извршувањето на еден неканонски акт", со оглед на тоа што "унапредувањето на Српската црква било извршено без дозвола од Цариград и под притисок". Постапувајќи според евангелиските правила, "патријархот Комнен фрлил шизма врз Србија, оквалификувајќи го унапредувањето на Пеќската архиепископија во патријаршија како неканонски чин, спротивен на христијанскиот ред и поредок". Овој настан се случил во време кога Византиското царство почнало да се распаѓа поради честите граѓански војни, кои српскиот цар сакал да ги искористи за да ја оствари својата цел. Од тие причини "Цариград и сите други вселенски цркви никогаш не го признале унапредувањето на Српската црква во Патријаршија".

Ист благонаклонет однос и почит кон Охридската патријаршија од страна на српските окупаторски власти имало и подоцна, по распаѓањето на Душановото царство, во времето на Волкашин (1366-1371) и на син му Марко (1371-1395). И во нивно време "строго се почитувала автокефалноста на Охридската црква и нејзините права и привилегии". Таа била ослободена од соперништвото на Српската архиепископија и претставувала "единствен црковен авторитет пред државата на Волкашин". Кралот Волкашин "Охридската црква ја сметал за Главна Црква", односно за "Мајка водителка на словенските христијани на Балканот". Неа "ја третираше како сесловенска црковна институција". За сите црковни прашања кои се јавувале во односите на релација Византиско царство - Српско деспотство, кралот Волкашин ги решавал преку Охридската катедра. На овој српски суверен "Охридскиот патријарх му бил главен советник во случаи кога доаѓало до меѓудржавни средби и разговори" и "со негов благослов биле вршени сите реформи во земјата", без оглед на тоа дали тие имале државен или црковен карактер.

И деспотството на Јован Углеша, брат на Волкашин, "ја признавало јурисдикцијата на Охридската патријаршија над Српската црква". Охридскиот патријарх Григориј II (1356-1377) дури бил поставен за "советник на деспотот Углеша по црковните работи", чија втора резиденција се наоѓала во градот Серез. Во негово време "челно место меѓу црковните големодостојници на Деспотскиот Синод го заземал охридскиот поглавар", и како најсуштествено, "видно се проширила диецезата на Охридската црква". Во 1369 година, поради високиот углед и авторитет кој го уживал меѓу патријарсите во Источната екумена, Григориј II "посредувал во еден спор кој настанал меѓу деспотот Јован Углеша и цариградскиот патријарх". Според Халецки кој, по Гелзер и Снегаров, се смета за најдобар познавач на историјата на Македонската охридска црква, соопштува дека "на деспот Углеша охридскиот патријарх Гаврил II му бил драгоцен истомисленник и соработник". Често пати бил во негова придружба "вршејќи улога на личен советник по државните и по црковните работи". Тој многу се грижел за просперитетот на Охридската црква бидејќи, како и сите претходни српски кралеви и цареви, "ја сметал за водечка црковна институција на христијанството на Балканот". Применувајќи висока дипломатија со државите кои го опкружувале, тој "постојано работел на тоа - на Охрид да му ги врати енориите и епархиите, кои насилно му биле одземани од некои претходни владетели". Благодарение на тие заложби, "во негово време на Охридската црква ѝ бил вратен древниот духовен центар Хилендар, на Света Гора и Драчката епархија", иако се наоѓале надвор од неговото Деспотство.

Презентираните податоци и сведоштва недвосмислено укажуваат на фактот дека српските кралеви и цареви во раниот среден век Охридската патријаршија ја почитувале и ја величеле како "вселенска црква" на словенскиот род и кон неа се однесувале како кон најстара духовна институција во Источната екумена. По распаѓањето на српската држава (1437-1441), "Србија со сите свои епархии повторно го признала ведомството на Охридската патријаршија, под која била од самиот почеток". Тоа се случило непосредно пред паѓањето на

НА ПОДМОЛНИТЕ ПЛАНОВИ НА ВАТИКАН САМО ОХРИДСКАТА, ОД СИТЕ ПРАВОСЛАВНИ ЦРКВИ ВО ИСТОЧНАТА ЕКУМЕНА, ИМ СЕ СПРОТИВСТАВИЛА

Цариград (1453). Тогаш османлиските окупаторски власти ја укинале Пејската архиепископија и таа "повторно ѝ се приклучила на својата црква матица, на древната Охридска патријаршија - Прва Јустинијана".

Во еден грчки документ, во кој се опишуваат настаните од тој период, е напишано: "Пејската црква била соединета со многу постарата автокефална Охридска црква". По Фирентинскиот собор (1439), освен српските, на Охридската црква повторно ѝ пристапиле и епархиите од Влашко, Молдавија и од Малорусија, а нешто подоцна биле присоединети и некои православни општини од Италија, населени со Македонци, кои по паѓањето на Кралството на Георгија Кастриот-Искендер под Османлиите, побегнале во областите: Апулија, Калабрија, Сицилија и Венеција, потоа на Малта и во Далмација. Рускиот историчар Приселков (1881-1941) соопштува дека во тој период "под вedomство на Охридската црква се наоѓала и Киевска Русија, а силно влијание имала и врз Русија". Тоа исто го посведочуваат и многу други руски историчари, меѓу кои: Попруженко, Спаренски, Занкин, Томашевски, Коваленски, Ханс Кох и Каргошев.

Според Григорович, од најстаро време и тогаш "Охрид претставувал најсветол пункт за сите Словени". Во тој период Охридската црква имала најголема дијецеза во христијанскиот свет. Таа се протежала од Малта на запад, до Русија на исток и од Солун на југ, до Панонија на север. Нејзиното влијание во тие краишта видно се зголемило, особено по склучувањето на Фирентинската унија (1439), кога охридските иерарси катего-

рично го отфрлиле сојузот со Ватикан, кој имал тенденција источните православни цркви да ги стави под свое вedomство. Со тоа "Охридската патријаршија во лицето на христијанскиот свет се потврдила како вистинска православна црква", која раководена од иерарси - Македонци, која обединувала многубројно словенско и несловенско население, "единствена од православните цркви во Источната екумена се спротивставила на скриените и подмолни намери и планови на Ватикан".

Презентираните изворни историски факти и сведоштва не се резултат само на сознанијата на научните работници од другата страна на Европа, кои ослободени од нашиот балкански национализам, реално и без предрасуди ги соопштуваат своите становишта и резултатите од нивните истражувања, туку за голема среќа тоа исто го правеле и видни српски научни работници, меѓу кои Хил Руварац, Р. Љубинковиќ и многу други кои отворено, чесно и без заобиколувања, ја истакнуваат величината, улогата и влијанието на Охридската црква во однос на Српската и воопшто, нејзиното место и улога во православниот свет. Оттаму, современото прекројување на историјата од страна на големосрпските националисти во мантии, кои прикривајќи ги историските факти, се обидуваат да го минимизираат значењето на Охридската патријаршија - Прва Јустинијана во тој свет, не е ништо друго туку своевиден фалсификат од најтежок вид.

(ПРОДОЛЖУВА)